

Baggrund

Græskar stammer oprindeligt fra Mexico og Peru. I slutningen af 1800-tallet bredte dyrkningen af græskar sig fra herskabshaverne ud til de mere almindelige borgere. Først i de senere år er der opstået en væsentlig erhvervsmæssig dyrkning af græskar. Den erhvervsmæssige produktion har i dag fire formål: Der produceres græskar til almindelig konsum, græskar til Halloween, pyntegræskar og endelig græskar til konservesindustrien.

Betegnelsen græskar bruges i Danmark i de fleste tilfælde om frugterne af *Cucurbita maxima*. Enkelte græskar hører til arterne *C. moschata* og *C. pepo*. Der er en lidt flydende overgang mellem græskar og squash (courgette/zucchini), der tilhører *C. pepo*. Til spisebrug er hokkaidogræskar nogle af dem, som primært anvendes.

Der blev i 2017 ifølge Landbrugsstyrelsen dyrket i hvert fald 80 ha med økologiske græskar indenfor arterne *C. maxima* og *C. pepo*.

I Danmark sælges græskar primært gennem supermarkederne, grossister, abonnementsordninger og gårdbutikker. De sælges udelukkende som løse græskar. Langt de fleste økologiske græskar sælges til spisebrug gennem efteråret og vinteren.

Denne dyrkningsvejledning gælder ikke squash. Vedr. squash henvises til dennes dyrkningsvejledning.

Jordbundsforhold og klima

Græskar er en varmekrævende plante, der sætter pris på gode læforhold og fuld sol. Græskarplanter tåler ikke frost og kan få kuldestress i meget kolde perioder. Det ytrer sig ved gulfarvning af bladene. Desuden ynder græskar en god muldjord med et relativt højt reaktionstal og en god dræningstilstand. Se i øvrigt SEGES' kalkningsvejledning for nærmere info om kalkning.

Typer og sorter

Cucurbita maxima hedder også centnergræskar og omfatter den gruppe, som dyrkes mest i Danmark. Sorterne kan være både store og små og i mange forskellige farver. Nogle af de mest almindelige typer er hokkaidogræskar, som hedder Uchiki kuri, red kuri eller bare hokkaido.

Cucurbita moschata er noget senere i udviklingen og mere varmekrævende end sorter hørende til *C. maxima*.

Græskar kan opdeles i grupper efter vækstform. Der findes rankende og buskede typer. De kan også deles op efter forskellige typer af frugter: Store køkkengræskar, store græskar af Halloweentypen samt en række mindre græskar, f.eks. Hokkaidotyper, Butternuttyper m.fl. Alle disse græskar kan spises. Dette gælder dog ikke for de egentlige pyntegræskar.

Sortsvalget bør afpasses efter markedet. De små spisegræskar er lettest at sælge ved en størrelse på 1-1,5 kg, mens græskar af Halloweentypen skal være væsentligt større - gerne 10-20 kg. De allerstørste græskar er besværlige både at høste, transportere og afsætte.

Sædskifte

Græskar er ikke svære at placere i sædskiftet, da de ikke har fælles sygdomme med andre dyrkede planter.

Jordbearbejdning

Græskar er følsomme overfor strukturskader i jorden, hvorfor man skal være meget opmærksom på, at jorden er løs og bekvem. Det er derfor vigtigt, at jorden tilberedes godt og forholdsvis dybt forud for såning eller plantning. Der kan udføres en dybdeharvning, efterharvning og køresporløsning samt jævning af overfladen.

Kulturetablering

De rankende typer af græskar kræver god plads. 3.300-5.000 planter pr. ha skal tilstræbes ved en rækkeafstand på 1-1,5 meter og en planteafstand på 0,75-1 meter. De buskede typer kan gro på en noget mindre rækkeafstand, hvor 7.000-10.000 planter pr. ha tilstræbes. Græskarrene bør dække jordoverfladen, når de er fuldt udvoksede, så ukrudt undgås.

Græskar kan sås ud, når jordtemperaturen har nået 10 °C, men det kræver et meget lunt klima for at etableringen bliver optimal ved såning. Udplantning bør dog anbefales, især hvis der er tale om sorter med lang vækstsæson.

Planter til udplantning tiltrækkes i væksthuse. Der sås 1 frø pr. potte omkring 20. april, og ca. 3 uger efter, når planterne har 1-2 blivende blade, kan de efter afhærdning plantes ud. Udplantningen kan ske fra midten af maj. Udplantning senere på sommeren kan føre til sætning af for få græskar eller kan give problemer med, at græskarrene når deres fulde udvikling. Udplantning er en mere sikker etableringsmetode end direkte såning.

Udplantningsplanter til økologisk avl skal være økologisk dyrkede. Det anbefales generelt, at man indkøber småplanter fra professionelle plantetiltrækkere. På den økologiske frødatabase kan det ses om der forefindes økologiske frø eller andet formeringsmateriale på markedet. Der kan dispenseres for krav om brug af økologisk udsæd, hvis de økologiske sorter er udsolgt, eller hvis de tilgængelige sorter ikke kan anvendes til det givne brug. Der kan ikke dispenseres for kravet om økologiske småplanter.

Gødskning

Græskar hører til de middel krævende afgrøder med hensyn til gødning. Det største næringsbehov ligger i eftersommeren, hvorfor organisk gødning udnyttes godt. Græskar gror godt efter en nedpløjet kløvergræsmark, eller hvor der har været tilført 40 ton staldgødning pr. ha eller 70 ton dybstrøelse pr. ha om efteråret. Alternativt kan nedbringes 40 ton gylle pr. ha om foråret.

Ovenstående tal kan tages for retningsgivende, og i øvrigt henvises til normtallene fra Landbrugsstyrelsen og den aktuelle vejledning om økologisk jordbrugsproduktion fra Landbrugsstyrelsen. Vær også opmærksom på aktuel lovgivning, der måtte sætte begrænsninger for gødskning.

For at kunne vurdere markens forfrugtsværdi anbefales det, at man bruger den årlige kvælstofprognose, der udgives af Landbrugsstyrelsen, og evt. laver jordbundsanalyser af jorden.

Ukrudt

Jorden bør være fri for kvik og andet rodukrudt. Gode råd om bekæmpelse af kvik og rodukrudt kan læses på SEGES' hjemmeside.

Før plantning/såning

Da græskar etableres sent, kan man med fordel udnytte metoden "falsk såbed". Så- eller plantebedet harves op mindst 10-14 dage før planlagt såning eller plantning. Lige før såning eller plantning harves såbedet op igen, hvorved fremspiret ukrudt muldes ned.

Efter plantning/fremspiring

Kulturen kan radrenses, men håndlugning må påregnes. Planterne bliver hurtigt for store til at tåle radrensningen tæt på planterne. I stedet kan der kastes jord ind i rækken ved radrensningerne, så småt ukrudt dækkes.

En alternativ metode til at bekæmpe ukrudt er at lægge et 15-20 cm tykt lag græsafklip ud på plantebedet lige inden plantningen. Herefter planter man græskarrene direkte gennem græsafklippet og ned i jorden. Græsset har flere funktioner, dels holder det ukrudtet nede, dels

gøder græsset og giver varme til jorden. Endelig kommer græskarrene til at stå i et lille hul, hvor planterne er beskyttet mod vind og lignende.

Vanding

Vanding er nødvendig ved udplantning, indtil planterne er i gang, samt kan være nødvendig i en varm eftersommer af hensyn til størrelsen på græskarrene. Desuden forebygger vanding angreb af meldug. Til styring af vandingen kan man bruge tensiometre, som kan fortælle, om der gives for lidt eller for meget vand.

Sygdomme og skadedyr

Græskar er en relativt sund kultur og angribes kun af få sygdomme. Ved såning i for kold jord kan græskar angribes af rodbrandsvampe (*Pythium*, *Fusarium* m.fl.).

Ellers er meldug (*Erysiphe cichoracearum*) den værste skadegører, idet den angriber bladene og får væksten til at gå helt i stå. Meldug trives særligt, når en fugtig periode afløses af en varm og tør periode. Planter, der er velforsynet med vand, angribes ikke så let af meldug. Meldug ses som en hvid, melet belægning på bladene, men enkelte sorter kan også angribes på frugterne.

Græskar kan angribes af agurkeskimmel (*Pseudoperonospora cubensis*), men ikke i så alvorlig grad som agurker. Der er dog store sortsforskelle med hensyn til modtagelighed. Symptomerne er små, lysnede felter, der senere bliver brune, omgivet af en lys ring. I værste fald bliver bladene helt brune og tørrer ind. Anvend så resistente sorter som muligt. Undgå asier og agurker i nærheden.

Unge, udplantede græskarplanter kan angribes af snegle. Angreb forebygges ved at holde jorden sort ud mod skel og hegn. Diverse bekæmpelsesmidler er også godkendt til økologisk produktion. Find produkter på Økokataloget.

Høst, opbevaring og klargøring

Fælles for alle græskar, der skal lagres, er, at de skal være fuldmodne, når de høstes. Alle græskar bør høstes med stilk. Græskarhøsten starter normalt i september, men kan fortsætte, indtil den første nattefrost svider bladene. Høsten skal ske før den første frost, da græskar, der har været udsat for frost, ikke kan holde sig på lager.

Græskar er modne, når stilken tager farve og forkorker, og når skallen er blevet så hård, at en negl ikke efterlader et trykmærke. Under høsten skal alle såringer af græskarrene undgås, da sår og rifter i skallen er indgangsveje for rådsvampe.

Bliver græskarrene såret under høsten, bør sårheling ske ved nogle dages opbevaring ved 27-30 °C og 80 % relativ luftfugtighed. Modne græskar kan generelt opbevares i op til 6 måneder ved 10-12 °C (maksimum 14 °C) og en relativ luftfugtighed på 60-70 %. Græskar må ikke sættes på decideret køl.

Græskar kan opbevares på hylder eller i kasser. Hvis de opbevares i storkasser, skal de være godt modne og hårde for ikke at trykke hinanden med råd til følge. Halloweengræskar sælges op til Halloween den 31. oktober. Græskarrene må ikke have jord på sig, når de sælges.

Udbytte og afsætning

Man kan regne med at høste 1-3 græskar pr. plante for de store græskar og 4-8 stk. pr. plante for de små typer.

Nøglepunkter i kulturen

Etablering i lunt vejr.

Ukrudtsbekæmpelse.

Høst.

Specialmaskiner og udstyr

Plantemaskine.

Plastudlægger.

Vogne og kasser til høst/opbevaring.

Evt. lagerrum.

Yderligere viden

Der hentes løbende ny viden til dyrkning af hovedkål. Det er derfor en fordel at være opdateret. Viden kan bl.a. hentes hos HortiAdvices medier og konsulenter.

For yderligere oplysninger kan konsulenterne ved HortiAdvice kontaktes på tlf. 8740 6600